

Fuglekasser og hekkeplattformer

av Tomas Aarvak

Sommeren nærmer seg med stormskritt og de første trekkfuglene er allerede tilbake. Vinteren er den beste tiden for å bygge og vedlikeholde fuglekasser, men det er fortsatt ikke for seint å bygge og henge opp nye. I verste fall blir de tatt i bruk først neste sommer, så det er bare å hive seg rundt om du ikke allerede er ferdig!

Allerede i april begynner spurvene og meisene å undersøke fuglekassene, og mai er måneden når de første meisene bygger reir og legger egg. Da har korsnebbene allerede unger, mens svarthvit fluesnapperen, som er en trekkfugl, drøyer gjerne ankomsten til midt i mai.

Småfuglkassene trenger vedlikehold og rengjøring en gang i året, og det er lurt å gjøre dette om vinteren når det er mange minusgrader og fugleparasittene i kassen holder seg i ro. En god regel er å utføre renholdet senest i løpet av påska, litt avhengig av hvor i landet kassen henger.

En fuglekasse som ikke blir vedlikeholdt er kun brukbar som hekkeplass i noen få år. Kassen vil etterhvert fylles med reirmateriale, og de fleste fugleartene vil etter hvert foretrekke andre hekkeplasser.

Å ha fuglekasser hengende på tomte er fryktelig moro og gir masse å spekulere på. Er det noen som vil bruke kassa? Hvor mange egg blir lagt? Skal ungene klare å komme seg ut? Er det nok mat til dem?

Tiden er kort til de første fuglene begynner å bygge reir, så sett igang å snekre om du ikke allerede har begynt! Det er ikke så viktig hvordan kassa ser ut, men størrelsen på hullet bestemmer litt for hvilke arter du kan få og kassa behøver ikke henge høyt på trestammen (gjern i øyehøyde for deg selv).

Noen gode tips

Taket bør dekke bakveggen slik at fukt (snø og regn) ikke trekker inn bak. Skal du skru opp kassa tar du bare av lokket og setter skruene i bakveggen oppe. Er kassa tung kan det lønne seg å ha en bakvegg som stikker 5 cm lengre ned slik at du også kan skru/spikre den fast i underkant. Synes du lokket kommer for nær stammen er det enkelt å feste en kloss bak for å få litt avstand.

Bunnen av kassa må felles inn og skrus/spikres fra sidene. Da detter den ikke av, noe som kan skje om du fester den hengende på undersiden.

Av og til vil det være mye fukt i kassa av forskjellige årsaker. Da kan du bore noen luftehull i bunnen. Dette løser problemet effektivt.

Når du skruer sammen de enkelte fjølene så pass på å få den ru uhovla siden inn, spesielt forsiden. Det hjelper bla. fugleungene å komme ut seinere. Om du glemmer det, er det likevel ikke farlig.

Det har lenge vært en tradisjon å spikre fuglekasser, men de blir adskillig mer holdbare om du bruker treskruer og skruer kassa sammen. Treskruer er billige og fåes nesten overalt i byggvareforetninger til matvarebutikker. En eske med 650-700 treskruer av assortert størrelse koster 70-90 kroner.

For å unngå at endene i plankebitene sprekker når du skruer, så er det ofte lurt å for-bore, dvs. bore opp et hull av litt mindre diameter enn tykkelsen på skruene som brukes.

Ugler

Ugler som perleugle og spurveugle, og ender, bygger ikke reir selv og derfor må holkene for disse fylles med ca. 10 cm med spon eller sagflis i bunnen. Om du ikke har tilgang til spon fra sagbruk kan du fint bruke biotoalettbark. Ved rengjøring av slike kasser kan det gjerne etterfylles om du ser at det begynner å bli litt tynt i kassa.

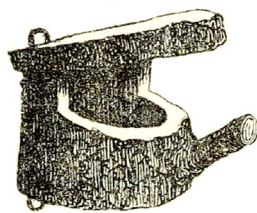

Fig. 2.

Til den graa Fluesnapper (*Muscicapa grisola*), der helst bygger Rede i halvt aabne Træhuller, benytter man Kasser, der ere indrettede som Fig. 2 udviser. De kunne være ganske lave, omtrent 4—6 Tommer høie, og have en vid Åbning lige under Taget.

Fuglekasser var også populært allerede på 1880-tallet. Robert Collett beskrev bla. hvordan rugekassen for grå fluesnapper skulle se ut i 1876.

Lappugla tar gjerne i bruk kunstige plattformer. her i dette tilfellet hadde ornitologene ikke tid til å bygge en skikkelig plattform, så hurtigvarianten var å montere en stor hundekurv i treet. Foto: Jari Peltomäki, Finnature Oy Ltd.

Lappugle hekkende på kunstig reirplattform. Foto: Jari Peltomäki, Finnature Oy Ltd.

Bygg en ugleplattform!

Lappugle og hornugle hekker i åpne reir og de er takknemlige mottakere av hekkeplattformer, ja også fjellvåk kan ta de i bruk når de er tilrettelagt med en fin kvistbunn. Vidjekurv av passende størrelse kan også brukes, men de er ikke like holdbare som treplattformene så de må du passe på å bytte ut når de begynner å bli i dårlig forfatning.

Hornugla foretrekker å hekke i furu og gran, gjerne høyt oppe. Den bruker gamle kråkereir, men foretrekker skjærereir om det finnes fordi de gir bedre beskyttelse. Men, den kan også hekke i bjørk, endog rett på bakken, og er ikke så kresen siden den ikke bygger reir selv. Hornugla tar også i bruk åpne kasser som er laget for tårnfalk, så kanskje du setter opp noen tårnfalk-kasser også?

Kassemål

Aktuelle arter	Hull-diameter	Innvendig bunnmål	Vegghøyde	Taklengde
Granmeis, svartmeis, blåmeis	2,8	10-12	25	23
Kjøttmeis, blåmeis, svarthvit fluesnapper	3,2	10-12	25	23
Gråspurv og pilfink	4,0	10-12	25	23
Spurveugle	4,8	14-16	50	35
Stær, vendehals, rødstjert	5,0	12-14	30	25
Perleugle	8,5	18-22	42	35
Haukugle, kvinand, laksand og lappfiskand	11,5	25-30	60	40

alle mål er i cm

Spurveuglekasse

Kassen settes opp 3 til 5 meter over bakken. Kassen må ha flis i bunnen siden spurveugla ikke bygger reir. Spurveugla hekker normalt i gamle hakkespettreir, og det er derfor lettest å få den til å hekke i en kubbekasse med en tykk front. Slå på et honbord eller en ekstra tykk planke foran slik at det blir en gang innover på minimum 5 cm, gjerne lengre. Innflygingshullet må være 4,5 til 4,8 cm i diameter.

Lag en fuglekassesti for skoleklassen!

Har skolen et naturområde i nærheten med en lite brukt veg eller sti, kan dette være utgangspunkt for en fuglekassesti. Ta kontakt med grunneier og spør om lov til å henge opp fuglekassene. Søk gjerne råd hos lokale ornitologer. Stien bør ikke være lengre enn at den kan gås gjennom i løpet av en skoletime, og kan ha 15-20 fuglekasser. La det være flest kjøttmeiskasser siden slike kasser kan benyttes av flere fuglearter. Lag også noen stærekasser med større flygehull og noen kasser med lite flygehull for blåmeis. Dere kan ikke forvente at det kommer fugler i alle kassene.

Litteratur

Det finnes et stort utvalg av bøker og artikler om å bygge fuglekasser, så sjekk på nett og snakk med eldre ornitologer så vil du oppdage at det finnes mange kreative og gode løsninger for våre fjærkleddede venner.

Bergenholtz, P. 1999. Fuglebrett og kasser du snekrer selv. Landbruksforlaget, Oslo.

Collett, R. 1872. Rugekasser for våre nyttige smaafugle deres indretning og beboere. Udgivet af selskabet for folkeoplysningens fremme. Tredie Tillegshefte til Folkevennen for 1872.

Spurveugla hekker gjerne i kasse. Sett opp to kasser nært hverandre så den kan hamstre i den ene og hekke i den andre.
Foto: Tomas Aarvak

Det er mange måter å bygge en fuglekasse på. Legg spesielt merke til hvordan bunnen delvis er felt inn på denne kassen slik at det er enkelt å tilpasse størrelsen. Her viser Dag Gjerstad fram en av fuglekassene som er spesialmalt av en av hans døtre. Foto: Tomas Aarvak